

LIDIA KULIKOVSKI ȘI TRIBUNA SIMPOZIONULUI ANUL BIBLIOLOGIC

Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională
a Republicii Moldova

Rezumat: Materialul reprezintă o oglindă a implicării și participării Lidiei Kulikovski în organizarea și desfășurarea Simpozionului Anul Bibliologic..., ajuns în anul 2021 la cea de-a 30-a ediție. Autorul prezintă cele mai importante teme de interes care au fost prezentate comunității bibliotecare de la tribuna simpozionului, reflectând parcursul reformei bibliotecare, inițiate după declararea Independenței Republicii Moldova în anul 1991. Este și o recunoaștere a contribuției protagonistei în dezvoltarea bibliotecilor publice și afirmarea și consolidarea domeniului biblioteconomic.

Cuvinte-cheie: Simpozionul Anul Bibliologic, reforma bibliotecilor, model de dezvoltare în biblioteconomie, brand al profesiei.

Abstract: This article reflects the involvement and participation of Lydia Kulikovsky in organization and progress of "The Bibliological Year" Symposium, which marks its 30th edition in 2021. The most important topics of professional interest were presented by her to the library community at these symposiums, reflecting the course of the library reform, initiated after the declaration of independence of the Republic of Moldova in 1991. The article is written in gratitude to our protagonist for her contribution to public library development, assertion and consolidation of library domain.

Keywords: „The Bibliological Year” Symposium, library reform, development model in librarianship, brand of the profession.

Dacă ar fi să extrapolăm eticheta folosită de marele filosof Constantin Noica pentru a caracteriza o personalitate atât de complexă cum a fost Mihai Eminescu – „Omul deplin al culturii românești”, am putea afirma, cu toată certitudinea, că Lidia Kulikovski este „omul deplin al biblioteconomiei moldovenești”.

Este un model de dezvoltare în profesie de care se bucură generațiile actuale și, cu

siguranță, se vor bucura generațiile viitoare de bibliotecari și alți specialiști, în special din sfera informării.

Scriam într-un articol recent despre modele de dezvoltare în biblioteconomie și științele informării și n-am concretizat faptul că este vorba de lipsa publicațiilor, studiilor și materialelor despre acest fenomen. Nu putem vorbi de lipsa modelelor. Pentru că modele care ar putea ghida profesioniștii de generație mai nouă, în curs de afirmare sau cei de generație mai veche, dar în continua căutare, sunt și nu puține. Un model de profesionalism, dăruire, loialitate, consecvență (șirul poate continua) este Lidia Kulikovski. Cu întreaga cariera pusă pe altarul bibliotecii, Lidia Kulikovski este însuși brandul profesiei. Un brand puternic se naște în timp și, cu cât este mai mare este perioada de afirmare a acestuia, de rezistență în timp, de activitate la scenă deschisă, cu atât brandul este mai puternic și greu sau chiar imposibil, de înlocuit.

În galeria de personalități care au făcut imagine profesiei de bibliotecar și instituției bibliotecare, protagonista acestor rânduri are un loc aparte. Este printre vocile distincte ale profesiei, care poate discuta și-și poate impune punctul de vedere în fața oricui, indiferent dacă este vorba de președintele Academiei sau un simplu muncitor. Când este vorba de bibliotecă, aria argumentelor nu are limită. Puține sunt tezele de doctor, lucrări de licență, lucrări de curs, studii și cercetări, articole etc adiacente domeniului, care să nu conțină la compartimentul „bibliografie” lucrări semnate de Lidia Kulikovski.

Parte importantă a echipei reformatoare a domeniului, începând cu anul 1990, a contribuit la elaborarea Modelului Strategic al Sistemului Național de Biblioteci al Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea nr. 24 din decembrie 1991 a Colegiului Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova.

Domeniul biblioteconomie și știința informării are ca piatră de temelie folosirea în comun a ideilor și resurselor. Impactul ideilor, inovațiilor, practicilor de calitate este cu atât mai mare cu cât este mai mare raza de influență a acestora.

În calitatea sa de lider, influencer, formator de opinie în domeniu, de director al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” – cea mai mare bibliotecă publică teritorială din Republica Moldova, președinte al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, redactor al revistei *BiblioPolis*, membru al colegiului de redacție (în diferiți ani) al revistei *Magazin bibliologic*, alte publicații de specialitate, cadru didactic universitar, expert al diverselor proiecte naționale și internaționale, membru al comisiei republicane de atestare, formator național (și internațional) în diferite perioade de timp, Lidia Kulikovski a avut nenumărate instrumente, posibilități, ocazii de comunicare cu breasla, de a sensibiliza factorii interni și externi de influență, de a promova idei, de a atenționa și sensibiliza decidenții, de a face lobby și advocacy pro bibliotecă și profesia de bibliotecar etc. Respectiv, s-a bucurat de cele mai mari și importante tribune, purtătoare de mesaje.

Contribuția Lidiei Kulikovski la dezvoltarea domeniului biblioteconomie și științele informării este uriașă. Doar biobibliografia „Lidia Kulikovski: Viața printre cărți”, editată în anul 2011, inserează 600 de titluri tangențiale numelui protagonistei noastre. Cele zece indexuri auxiliare includ: indexul de nume, de titluri de autor, alcătuitor, traducător, titluri de ediții îngrijite, coordonate etc., index de subiecte, index geografic ș.a. Aștept cu mare interes ediția actualizată a biobibliografiei în curs de elaborare. Va fi, cu siguranță, o oglindă în care încap o viață cu adevărat printre cărți. Evident că și instrumentele de distribuire a informațiilor, cunoștințelor, conținuturilor au fost foarte variate. Dar, după părerea mea (accept că ar putea fi și subiectivă), cel mai constant instrument de comunicare și distribuire a rezultatelor cercetărilor, experiențelor avansate din practica națională și internațională etc a fost, pentru o mare perioadă de timp, pentru mulți lideri și profesioniști ai domeniului, Simpozionul Anul Bibliologic. Cu siguranță, Simpozionul este parte importantă a spațiului public de comunicare profesională despre care Lidia Kulikovski într-un articol în coautorat cu Natalia Goian menționa „...spațiul public profesional rămâne principalul, poate cel mai important element în comunicarea științifică și socială a domeniului. Astăzi fiecare specialist caută în spațiul profesional norme de apartenență și posibilitatea integrării sale profesionale”.

Conceput ca un instrument de consolidare a comunității, de interconectare a Sistemului Național de Biblioteci, Simpozionul Anul Bibliologic ..., de rând cu Forumul Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci au fost și rămâne axa care asigură unitatea națională în domeniu. De menționat și cu această ocazie că aceste două mari activități au fost concepute în pereche. La Forumul Managerilor sunt tratate prioritățile pentru anul viitor, iar peste un an la Simpozionul Anul Bibliologic sunt realizatele totalurile anului precedent și sunt scoase în evidență, atât realizările importante, cât și problemele identificate, care urmează a fi rezolvate în viitor.

În anii când clocotea munca de echipă

la elaborarea materialelor și documentelor care au pus bazele reformei bibliotecare, un document de reglementare, politică, strategie etc era de neconceput fără participarea Lidiei Kulikovski. În calitate de șef al secției Dezvoltare în biblioteconomie, apoi de director adjunct cu responsabilități de prim-director adjunct, apoi director adjunct responsabil de activitatea de cercetare și dezvoltare în biblioteconomie și științele informării, care este responsabil de organizarea și desfășurarea Simpozionului Anul Bibliologic ... și, respectiv, de elaborarea agendei, pot pune mărturie că o agendă a evenimentului nu putea fi concepută fără participarea Lidiei Kulikovski. De fapt, de-a lungul colaborării și participării în diverse proiecte comune, cel mai des ni s-au intersectat drumurile pe marginea Simpozionului Anul bibliologic...

Cunosc, deci, din propria experiență că Simpozionul Anul Bibliologic... a fost apreciat înalt de dna Kulikovski, de aici și implicarea în organizarea acestuia pe parcursul întregii foi de parcurs, încă în deplină desfășurare.

În procesul de pregătire a aniversării a 20-a de la prima ediție a Simpozionului Anul Bibliologic (1 martie 2012), am realizat topul celor mai activi participanți cu comunicări la cele 19 ediții precedente ale acestei activități științifice de anvergură. Lidia Kulikovski figurează în top cu 14 comunicări, întrecută fiind numai de directorul, de atunci, al BNRM, care se situa pe primul loc cu 15 comunicări. Să ne imaginăm câtă muncă! Pentru că atunci când pregătești o comunicare pentru o activitate de nivel național, investești în această lucrare tot ce ai adunat mai bun la tema în discuție pe parcursul anilor, invocând experiența locală, națională și internațională.

O găsim neapărat în agenda primei ediții a simpozionului „Anul Bibliologic 1991”, imediat după înscăunarea în 1990, ca director al BM „B. P. Hasdeu”, anul când, după declararea Independenței Republicii Moldova, începe, în forță, reforma bibliotecară și mai apoi, pe parcurs de trei decenii aproape, la fiecare ediție a Simpozionului. Ar fi suficientă o simplă analiză a comunicărilor prezentate pentru a înțelege spectrul

larg de probleme, care au constituit palmaresul temelor de interes.

Tema propusă pentru acea primă ediție a Simpozionului „Serviciul de bibliotecă pentru minoritățile naționale în municipiul Chișinău” era foarte importantă în acea perioadă. De remarcat că, după declararea Independenței, literatura în limba română/ moldovenească cu grafie chirilică din colecțiile bibliotecilor se rotea în jur de 30% din fondul total. În alte limbi, nici nu era realizată evidența.

În august 1991 este inaugurată prima filială de carte în limba română „Transilvania”, cu participarea mai multor biblioteci județene din Transilvania, România. Mai apoi mai multe biblioteci județene din Transilvania au deschis la Chișinău propriile filiale, Biblioteca Județeană Cluj asumându-și dezvoltarea și actualizarea de mai departe a filialei „Transilvania”. Tot în acea perioadă are loc și deschiderea filialei „Onisifor Ghibu” (cu ajutorul Bibliotecii Metropolitane București).

În acel an, 1991, începe și bibliografia dnei Kulikovski, dacă ne conducem de biobibliografia editată de BM „B. P. Hasdeu” în anul 2011. Semnificativă această primă publicație cu titlul „Ordinul nr. 86: eliminând ambițiile politice: Unele organe de presă îl confundă pe Lenin cu Bulgakov, pe Marx cu Soljenițan: (despre fondurile bibliotecilor din Chișinău)”, apărută în ziarul *Sfatul Țării* din 3 iulie 1991. Era în toiul furtunii, declanșată de apariția renumitului ordin nr. 86 „Cu privire la reorientarea completării fondurilor și excluderea publicațiilor superflue depășite moral, nesolicitate de cititori și care nu țin de profilul de activitate al bibliotecilor publice”, din 18 aprilie 1991 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova. Ordinul apare pe fonul mișcării de deideologizare a societății. Și, totuși, semnarea acelui ordin a dat mari bătaii de cap ministrului Ion Ungureanu, dar și Direcției Bibliotecii a Ministerului. Din acel prim material desprindem esența și poziția civică a Lidiei Kulikovski, care avea s-o însoțească pe întreg parcursul profesional.

La ediția următoare, Simpozionul Anul Bibliologic 1992, prezintă rezultatele unei

cercetări noi „Politica editorială în perioada 1944-1955”. Dacă îmi amintesc bine, anume la acea ediție a provocat o explozie totală a sălii, invocând ca exemplu de preocupare editorială din acei ani cartea cu titlul, citez din memorie, „Cum să sărim cât mai sus și cât mai departe”. Am avut și momentele noastre de veselie, multe dintre care țin de umorul specific Lidiei Kulikovski.

De la tribuna Simpozionului Anul Bibliologic a promovat mișcările de idei în profesie la nivel național și internațional, proiecte de interes pentru comunitatea bibliotecară etc. „Programul PHARE. Inițiativele Consiliului Europei pentru bibliotecile publice”, apare în agenda Anului Bibliologic 1996 sub forma unei conferințe de inițiere, susținută împreună cu Traian Brad, regretatul director al Bibliotecii Județene Cluj, mare prieten al bibliotecarilor moldoveni și, personal, al Lidiei Kulikovski, care ne-a netezit drumul în toate proiectele importante, în care România ajungea înaintea noastră.

Tot la ediția anului 1996, Lidia Kulikovski prezintă și comunicarea „Rolul civilizator al bibliotecii publice în comunitate: reflecții asupra activităților culturale”.

Nu poate fi trecut cu vederea faptul că BM „B. P. Hasdeu” se numără printre primele biblioteci care au implementat indicatorii de performanță în evaluarea activității bibliotecii. La ediția anului 1997 a Simpozionului prezintă comunicarea „Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” în 1997: o încercare de evaluare a activității, folosind indicatorii de performanță europeni.” Era după aprobarea ca Standard Național a Standardului Internațional de statistică 1994 și în perioada de discuții și dezbateri pe marginea Standardului Internațional Indicatorii de Performanță pentru Biblioteci/ Library Performance Indicators, care avea să apară peste un an, în 1998. Această variantă nici n-a fost tradusă în limba română. Atât în România, cât și la noi s-a lucrat cu varianta engleză. În română a fost tradusă abia varianta standardului din 2018.

În următorul an, la Simpozionul Anul Bibliologic 1998, comunitatea bibliotecară este antrenată într-o discuție privind drep-

tul la informație „Dreptul la informație – e posibil în Republica Moldova?” Este o temă de interes care apare în mai multe materiale, publicate în acea perioadă, dar și pe parcursul întregii activități.

„Biblioteca și comunitatea: supraviețuire sau afirmare?”, tema prezentată la Simpozionul Anul Bibliologic 1999 reflectă o perioadă aproape dramatică din istoria bibliotecilor publice.

Era marea cumpănă prin care treceau bibliotecile publice după publicarea în *Monitorul oficial* (1998, nr. 100-102, art.1047) a Hotărârii Guvernului Republicii Moldova care prevedea „Comasarea bibliotecilor școlare cu bibliotecile sătești și trecerea lor în subordinea Ministerului Educației și Științei”. Liderii comunității bibliotecare au dus o luptă grea pentru a convinge decidenții de nedreptatea care se pregătește comunităților prin lichidarea, de fapt, a bibliotecilor publice. Se pare că am fost convingători, pentru că în anul 1999 decizia este revăzută prin HG nr. 32 din 22-01-1999 privind modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova. În această nouă hotărâre de guvern poziția „Comasarea bibliotecilor școlare cu bibliotecile sătești și trecerea lor în subordinea Ministerului Educației și Științei” este expusă în următoarea redacție: „Examinarea stării reale a bibliotecilor sătești și optimizarea activității lor în conformitate cu următoarele posibilități: păstrarea bibliotecilor sătești în cazul corespunderii lor standardelor biblioteconomice existente; comasarea bibliotecilor sătești cu cele școlare în cazul activității lor ineficiente”.

În același context, publicam la începutul anului 1999 în mai multe publicații articolul/ luare de atitudine „S.O.S biblioteca publică” cu mai multe argumente pro biblioteca publică, specificând în final: „În anii de tristă amintire cu o furie fără precedent în istorie, au fost șterse de pe fața pământului lăcașele de cult din satele și orașele Moldovei. Acum statele și comunitățile din multe părți ale lumii cheltuiesc sume enorme pentru a le reconstitui sau a le reface, acolo unde s-a mai păstrat ceva. La noi, în loc să trecem la reconstrucția lor, sabia lui Damocles atârnă și asupra bibliotecilor. Oare nu

s-a aflat și în părțile noastre că bibliotecile, deopotrivă cu școala și biserica, au stat întotdeauna la temelia spiritualității unui neam”.

Situația provocată de cele două hotărâri de guvern a fost un model clasic de implicare a liderilor bibliotecari în protejarea intereselor bibliotecilor publice și comunicarea Lidiei Kulikovski este foarte elocventă în acest context.

Cuvântul de deschidere a Anului Bibliologic 2001 în calitate de președintele Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) a însemnat o trecere în revistă a tuturor realizărilor, dar și problemelor înregistrate pe parcursul anului precedent. Menționăm că simpozionul a fost tribuna perfectă și pentru Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova. În unii ani agenda simpozionului a fost ajustată în așa fel ca să includă spațiu și pentru conferința ordinară a ABRM. În așa fel colegii din teritoriu salvau timp și finanțe, participând la ambele evenimente printr-o singură deplasare la Chișinău.

La Simpozionul Anul Bibliologic 2003, axa prezentării o constituia „Bibliotecile și societatea informațională globală”.

Interesul pentru viziunea bibliotecii viitorului este foarte pronunțat în comunicarea „Tendințe și schimbări de schemă la solicitarea viitorului”, prezentată la Simpozionul Anul Bibliologic 2006.

O temă absolut indispensabilă timpului „Tehnologiile informaționale – catalizator al inovațiilor și schimbărilor proceselor tehnologice la BM „B. P. Hasdeu” este dezbătută la Simpozionul Anul Bibliologic 2007.

De aici și mai departe inovațiile, creativitatea, serviciile moderne, bazate pe acestea, vor constitui piatra de temelie a tuturor activităților și temelor de cercetare ale dnei Kulikovski.

Promovarea bibliotecii, a resurselor și a serviciilor oferite a fost dintotdeauna partea vulnerabilă a profesioniștilor din biblioteconomie și știința informării. Studiile demonstrează că aceasta este o problemă specifică comunității bibliotecare internaționale.

Conștienți de această problemă, colegii de la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”

au avut o implicare și o prestanță excelentă în organizarea și desfășurarea anului promovării imaginii bibliotecii în comunitate – anul 2009. Toate aspectele teoretice și practice ale acestor activități au fost expuse în prezentarea „Biblioteca contează în viața ta: proiect de promovare a imaginii”, în cadrul Simpozionului Anului Bibliologic 2009. În ajutor bibliotecarilor și pentru organizarea eficientă a campaniei de promovare a imaginii, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a elaborat lucrarea *Imaginea bibliotecii publice în comunitate*. Pentru această lucrare Lidia Kulikovski a pregătit materialul *Imaginea bibliotecii municipale „B. P. Hasdeu” – construct multidimensional*. De menționat că această lucrare a fost printre primele full-texte plasate pe Blogul de biblioteconomie și știința informării, lansat în anul 2010. Lucrarea se numără printre cele mai accesate și descărcate lucrări. La data când lucram asupra acestui material (februarie 2021) era descărcată de 14 966 ori. Tema este o prezență constantă în activitatea protagonistei. De imaginea și impactul bibliotecii în comunitate depinde prezentul și rezistența în timp a acesteia. Este și motivul pentru care, peste 10 ani, în anul 2019 s-a revenit la această temă, anul 2019 fiind declarat anul promovării imaginii bibliotecii în comunitate. Ca și în Campania anului 2009, această prioritate națională a avut menirea să dea o nouă dimensiune activităților de promovare a bibliotecii ca bază pentru știință, cultură, cunoaștere și a valorilor de bază ale democrației. La zece ani după prima campanie de promovare a imaginii, cea din anul 2009, era timpul unei contabilizări. Constatăm că din anul 2009 până în anul 2019 numărul bibliotecilor s-a redus cu 47 și fenomenul reducerilor este deja un minus de imagine. O scădere constatăm și în numărul bibliotecarilor, din bibliotecile publice teritoriale, de la 2504 în anul 2009 la 2386 în anul 2017, respectiv minus 118 bibliotecari. Numărul total de personal din Sistemul Național de Bibliotecii a fost în anul 2017 de 4307, cu 354 mai puțin decât în 2009 (4661). Cifrele invocate sunt un prim argument despre imaginea bibliotecii în comunitățile servite. Un calcul simplu demonstrează că bibliotecarii

constituie aproximativ 0,12% din populația țării, o cifră destul de mică pentru ca bugetul central și bugetele locale să le asigure o remunerare onorabilă, dar enorm de mare dacă luăm în calcul impactul asupra dezvoltării comunităților și a persoanelor în parte pe care o are biblioteca.

Pentru foarte mulți dintre noi, generația reformei bibliotecare, Simpozionul Anul Bibliologic era și este mai mult decât o reuniune profesională, este o sărbătoare personală, o ocazie de a-ți întâlni colegii de facultate, prietenii, persoanele cu aceleași interese, proiecte, viziuni. Pentru această întâlnire Lidia își pregătea din timp și haine noi, lucru remarcat (dar și apreciat!) de colegii și prietenii noștri Traian Brad și Dimitrie Poptâmaș. De fapt, această „atitudine serioasă” era replicată și de alte colege. Era mărturia recunoașterii importanței unui eveniment deosebit.

Cunosc din proprie experiență faptul că Lidia Kulikovski a apreciat mult posibilitățile oferite de Anul Bibliologic, această activitate de nivel național, care pe parcurs de decenii a unit și consolidat comunitatea bibliotecară. O formulă de apreciere a acestuia a fost expusă și în Panelul de discuții Simpozionul „Anul Bibliologic ...” ca platformă de consolidare a domeniului biblioteconomie și știința informării la care a participat alături de Claudia Balaban, Nelly Țurcan, Ludmila Corghenci și subsemnata. Acest panel de discuții a avut loc la 30 martie 2016 în cadrul Simpozionului Anul Bibliologic 2015 cu genericul „Anul Bibliologic 2015 – un sfert de veac de solidaritate profesională”. Este ultimul Simpozion Anul Bibliologic la care participă.

Odată cu transferul de management la BM, care începe în anul 2013, transmiterea ștafetei noului director al B.M. „B. P. Hasdeu”, dna Kulikovski se retrage discret de la tribuna Simpozionului. Lucru de înțeles, dar nu în totalitate, pentru că dna Kulikovski are încă atâtea de comunicat, împărtășit, distribuit. Constat aceasta cu părere de rău, pentru că Biblioteca Municipală Chișinău, ca instituție de elită, are enorm de mult de comunicat comunității bibliotecare, indiferent de pe ce poziție urcă la tribună un reprezentant sau altul al Bibli-

otecii.

Simpozionul Anul Bibliologic a fost și rămâne o poartă serioasă spre comunitatea bibliotecară internațională, dat fiind faptul că la activitate participă numeroși specialiști invitați din România, Franța, SUA. Într-un material publicat în *Gazeta bibliotecarului*, intitulat „Anul Bibliologic 2001: analize și sinteze”, dna Kulikovski menționa că „Activitatea științifică și de cercetare a bibliotecilor noastre, care, de fapt, este munca titanică a bibliotecarilor noștri-cercetători, bibliografi, a devenit cunoscută și peste hotarele Republicii Moldova, iar prezența ei în publicații de referință străine contribuie la crearea imaginii sale pozitive în biblioteconomia mondială”.

Apropierea de comunitatea biblioteconomică mondială a promovat-o și în calitate de Președinte al ABRM. În materialul citat mai sus, menționa că „Activitatea pe care vrea s-o deruleze în 2002 ABRM trebuie să fie una de succes, vom experimenta idei noi, intensifica activitatea de cercetare, vom elabora programe inovatoare și vom plăti pentru greșelile pe care le-am făcut. Pentru aceasta ne trebuie să conjugăm efortul tuturor bibliotecarilor noștri, să căutăm modele eficiente de comunicare și colaborare”.

Personal am o deschidere de peste patru decenii spre activitatea Lidiei Kulikovski. De la această deschidere și depărtare văd un model de toată fascinația pe care-l poate reprezenta un împătimit al profesiei, un îndrăgostit incurabil de bibliotecă, un devotament absolut.

Despre Lidia Kulikovski putem vorbi ca despre biblioteconomistul total, care cunoaște în profunzime, atât partea teoretică, cât și, mai ales, partea practică a domeniului. Paralel cu activitatea de manager, a avut la dispoziție și tribuna (tribunele) învățământului formal și nonformal a (ale) domeniului biblioteconomie și știința informării.

Am scris și cu altă ocazie, dar nu ratez nici această șansă: „Nu știu dacă dna Kulikovski a urcat toate treptele spre culmea recunoașterii meritelor sale la nivel de stat și pe care dintre mențiunile statului încă nu le-a adunat în palmares, dar știu că simpa-

tia, recunoștința și admirația colegilor le-a câștigat demult și foarte mulți se mândresc cu faptul și-și revendică dreptul s-o aibă în preajmă. Cu atâta experiență și cunoștințe

adunate, Lidia are atâtea de dăruit și încă urmează să ne minuneze, iar noi urmează să ne bucurăm și în continuare de această energie molipsitoare”.

Referințe bibliografice:

1. ANUL Bibliologic – 25 de ani: colaborarea, dezvoltare, impact. Chișinău: BNRM, 2016. 70 p. ISBN 978-9975-9696-6-6.
2. Cu privire la reorientarea completării fondurilor și excluderea publicațiilor superflue depășite moral, nesolicitate de cititori și care nu țin de profilul de activitate al bibliotecilor publice. Ordinul din 18 aprilie 1991 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova. In: Biblioteconomia Moldovei. Cadru de reglementare. Chișinău, 1993, pp. 50-53.
3. CURRICULUM vitae Lidia Kulikovski. [citată 12 februarie 2021]. Disponibil: http://media-azi.md/sites/default/files/experte_cv/CURRICULUM%20VITAE%20Lidia%20%20Kulikovski%20.pdf
4. Hotărârea Guvernului nr.32 din 22-01-1999 privind modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova. [citată 12 februarie 2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=47983&lang=ro
5. KULIKOVSKI, Lidia, Goian, Natalia. Spațiul public de comunicare profesională – revistele de specialitate. In: Contribuții biblioteconomice (teoretice și praxiologice). Culegere de articole (2008-2012). Chișinău, 2012, pp. 304-305.
6. OSOIANU, Vera. Un nume de marcă (brand). In: Viața printre cărți: Lidia Kulikovski. Biobibliografie. Chișinău: Magna-Princeps SRL, 2011, pp.182-183.
7. VIAȚA printre cărți: Lidia Kulikovski. Biobibliografie. Chișinău: Magna_Princeps SRL, 2011. 232 p. ISBN 978-9975-9889-7-1.